

Crítiques

L'experimentalisme inacabable de Donald Barthelme

'Seixanta contes' és un volum d'una heterogeneïtat descomunal

SEIXANTA CONTES

Donald Barthelme

Extinció Edicions

Traducció Ferran Ràfols Gesa

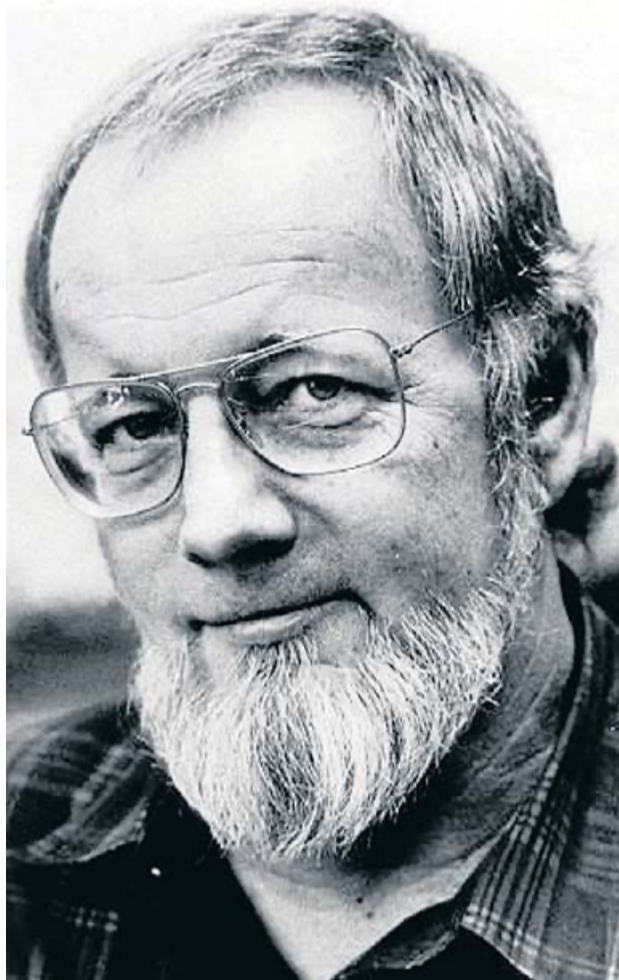
568 pàg.

22 €

Pere Antoni Pons

Des del punt de vista de la creativitat literària i plàstica, quina diferència hi ha entre el pastitx i l'eclecticisme? I entre el prètec obvi –o epigonal– i el robatori brillant fet amb energia i gràcia? I entre la impersonalitat i la ventriloquia? I entre l'espessor confusa i la densitat? I entre l'automatisme improvisat que dona resultats dispersos i l'heterogeneïtat meticulosament deliberada en què a la fi tot es relliga? Sé formular les preguntes, però no estic segur de ser capaç de trobar les respostes. El que sí que sé és que, davant d'aquestes preguntes i altres de similars, Donald Barthelme (Filadèlfia, 1931–Houston, 1989) probablement arronsaria les espatlles i diria: "I a mi què m'importa? Jo ja sé més o menys el que em faig. No m'inflis el cap".

Després de publicar l'any passat la segona i última novel·la de Barthelme, *El pare mort* (1975), Extinció Edicions segueix incorporant a la literatura catalana un dels noms centrals del postmodernisme nord-americà amb la publicació de *Seixanta contes*, una antologia dels sis primers reculls de l'autor que va aparèixer originàriament el 1981. Igual com ja van fer amb la novel·la, els responsables d'Extinció han confiat la traducció dels contes a Ferran Ràfols Gesa –sempre una garan-

WIKIPEDIA

tia– i han demanat a Borja Bagunyà, que coneix el tema en profunditat, que fes el pròleg. A més, la il·lustració de la coberta, de Natalia Zaratiegui, encaixa perfectament amb l'esperit juganer i subversiu, amb la vistosa varietat i amb el caos per moments estranyíssim i per moments fabulosament estimulants dels seixanta contes (o textos). Vull dir que l'edició, més enllà d'un grapat d'errates, és excel·lent.

Comparat amb Rauschenberg

Barthelme va tenir tota la vida una estreta i fecundíssima relació amb el món de l'art: va escriure textos per a catàlegs, va ser amic d'artistes, va comissariar exposicions, fins i tot va dirigir un museu... En un article notable publicat fa anys a la *New Yorker*, Louis Menand vinculava la literatura de Barthelme als collages de Robert Rauschenberg, l'art del qual es feia per al·luvi, una allau de materials, motius, objectes i textures acumulats –més que no pas disposats amb intenció– sobre la tela.

És una comparació perspicax i afinada, però el cert és que l'heterogeneïtat d'aquests *Seixanta contes* és tan descomunal –quant a formats, mirades, tons, recursos narratius, plantejaments argumentals, tipologies de personatges, atmosferes animiques, mesclades de referents...– que el lector, mentre els llegeix, no té la impressió de passejar per les sales de l'exposició d'un artista versàtil sinó més aviat la d'estar immers en una Biennal o de perdre's per una exposició col·lectiva on s'exhibeixen, en amuntegada coexistència, una dotzena d'artistes molt diferents entre ells.

El volum inclou contes en forma de carta, d'enumeració, de relat que s'autoboicoteja, d'artefacte d'intriga que es desmunta a ell mateix en el que hauria de ser la resolució final, d'informe oficial, de corrent de consciència, de guia de viatge sui generis (bé, en realitat aquí tot és sui generis), de tractat d'angelologia, de filosofia foteta... De contes n'hi ha de paròdicament dramàtics, de poètics, d'incisivament sociopolítics (la Guerra del Vietnam, el conflicte racial, la lluita de classes), d'asagístico-lírics, d'al·legòrics, d'un realisme deformat, de metaliteraris... També pel que fa a l'estil el desplegament de recursos i la varietat són enormes: la prosa d'aquests contes abasta des del lletgisme retòric fins a la imatge estranya i poderosament evocadora, passant per totes les formes de la ironia i del sarcasme. Recupero una pregunta del primer paràgraf: tot això és impersonalitat o ventriloquia? Suposo que només hi ha una resposta possible: això és l'experimentalisme inacabable de Donald Barthelme. ☞

Una preciosa miniatura grega

'Crònica d'una ciutat' de Pandelis Prevelakis té frases plenes d'una bellesa que convenc

CRÒNICA D'UNA CIUTAT

Pandelis Prevelakis

Univers

Trad. Eusebi Ayensa

224 pàg.

20 €

Joan Gari

L'edició de *Crònica d'una ciutat*, de l'autor cretenc Pandelis Prevelakis, ve embolcallada amb tota mena de paratextos (com diuen els qui en saben). Potser la brevetat del relat en qüestió ha fet aconsellable acompanyar-lo d'altres escrits, o potser simplement l'editorial volia remarcar la vàlua especial d'aquesta bella història. Siga com siga, l'obra s'enceta amb una presentació de Rafel

Nadal, inclou després un pròleg de Khriisa Damianaki (professora d'història de l'art a Salento), una completa introducció del traductor Eusebi Ayensa i un epíleg de Maria Àngels Anglada. L'autora de *També a tu*, *Cleandrides* (novel·la que reconeix deutora de Prevelakis) explica amb paraules ardents l'enamorament que va experimentar per la ciutat cretenc de Réthimno després de llegir la traducció al castellà de *Crònica d'una ciutat*. Podem estar orgullosos, en aquest sentit, de comptar amb la versió catalana de l'obra, gràcies a Eusebi Ayensa. No tinc ni idea de grec modern, però les frases girades per Ayensa tenen una bellesa que convenc.

Ja va observar Josep Pla, un dels primers admiradors de Prevelakis (a qui degué llegir en anglès o en francès al seu moment), que "descriu simplement una ciutat d'ara, però en realitat arcaica, plena de vincles comunitaris i platònics, amb una humanitat que dialoga, que es coneix pels seus noms, pels seus costums i per un esperit integrat per una mitologia de les coses intercanviables". I afegeix: "Aquest petit món és l'única cosa que

es pot oposar avui radicalment als immensos, tentaculars formiguers deshumanitzats de les metròpolis actuals". Aquesta és la clau del llibre. Prevelakis traça un

panorama diacrònic i sincrònic d'una petita població de Creta atent no a les grans meravelles arquitectòniques o paisatgístiques (que, segurament, hi són), sinó al dia a dia dels seus pobladors, els d'ara i els d'abans, retratats amb estima i amb parsimònia, sense deixar d'usar mai una llengua rica i formosa.

Així descriu una simple somera: "Ensellada, resplendia com una núvia sota la corona nupcial. La sella havia estat encarregada al millor baster de la contrada i explicar com era seria com narrar un conte. Els seus arçons eren de fusta d'olivera, la coberta d'un cuir finíssim, les corretges i els estreps de pell daurada recoberta de lluentons. I no parlare del feltre de la sella, del fre i de l'alabarda –qui no es moriria d'enveja de tenir un dot així?–, perquè ningú no em creuria". Sentor d'espècies, fum de narguil, ecos de *Les mil i una nits*: Réthimno, narrada per Prevelakis, enamora i perdura. ☞

